

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати – що найважливішою цінністю є її громадяни. В частині гарантування для них належного добробуту, поряд з іншими факторами, важлива роль відводиться нормам і положенням Конституції. Вона має бути фактичною, відображати реальні можливості в країні, правомірно врегульовувати суспільні відносини та бути надійною опорою для всього населення.

Література:

1. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права і держави : навчальний посібник. Київ, 1994. 236 с, с. 27.
2. Касинюк Л.А., Мельник Е.А. Правова держава та проблеми її встановлення в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. № 6. 2019. С. 30.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-38>

ВЗАЄМОДІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ОСНОВА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Дубинський Олег Юрійович

*доктор юридичних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи,
економічних, юридичних та соціальних питань,
професор кафедри морського та господарського права
факультету морського права*

*Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

Сьогодні яскраво доводить, що реальний захист прав людини і громадянина, їхні свободи та законні інтереси можуть бути дотримані та реалізовані лише в умовах функціонування правової, демократичної і соціальної держави, яку сьогодні будує Україна та захищає її цінності, які намагається зруйнувати російська країна-агресор та терорист.

Саме тому, нині досить важливим є втримання та подальший розвиток тих цінностей, які характеризують державу як правову, демократичну і соціальну, що дозволяють подальшому розвитку міцного громадянського суспільства, сприяють посиленню державотворчих процесів, які проявляються у зміцненні стійкості інституцій усіх гілок влади та

місцевого самоврядування, нормалізації політичних відносин, а також удосконаленні правової системи України.

Звертаючись до розуміння вказаних вище категорій, необхідно звернути увагу на те, що саме поняття «правова держава», як це впливає навіть з його етимології («*der Rechtsstaat*» у німецькій, «*rule of law*» в англійській, «*regne de la lois*» у французькій), передбачає наявність таких специфічних відносин між державою, суспільством і правом, коли діяльність держави, а також сфера її взаємовідносин із суспільством обмежується та регулюється правовими нормами, що знаходять свій вияв насамперед на рівні конституції та законів, які видаються на її основі [1, с. 6].

На думку О. А. Соломіна, за своїм суспільно-політичним змістом теорія і практика правової держави спрямовані на утвердження принципу суверенітету народу, підпорядкування держави суспільству, захист прав і свобод людини і громадянина. На основі багатовікового досвіду людства склалися такі уявлення про них, що схвалені світовою спільнотою й покладені в основу низки важливих міжнародних документів, у тому числі й міжнародно-правових актів, які є обов'язковими для виконання. Насамперед це ухвалені ООН «Загальна декларація прав людини», «Пакт про громадянські і політичні права», «Пакт про економічні, соціальні і культурні права», а також низка конвенцій [2, с. 4-5].

Водночас, Т.О. Чепульченко, підкреслює, що «для правової держави характерною є кардинальна зміна відносин між нею та особою, громадянином. Зміст цього принципу охоплює такі складові: непорушність прав і свобод людини, широка система їх гарантій, соціально-правова захищеність особи, усіх її цінностей, реальність судового захисту прав та інтересів людини. Тільки держава, яка здатна максимально реалізувати завдання захисту прав людини і зробити це своєю основною функцією, може називатися правовою» [3, с. 110–114].

Значна кількість науковців цілком справедливо і обґрунтовано зауважують, що підґрунтям правової держави, її основою та підсиленням виступає громадянське суспільство. Так, зокрема, О. Михайловська, акцентує на тому, що «Україна докладає зусиль, аби стати рівноправним партнером держав – членів Європейського Союзу. Ця обставина актуалізує проблему якнайшвидшого й найефективнішого досягнення відповідних стандартів у різних сферах життя. І одним з них є реально діюче, життєздатне і сильне громадянське суспільство» [4, с. 108].

Натомість, В. В. Маліков та О. А. Дегтяр підкреслюють, що основоположним центральним питанням громадянського суспільства є захист прав людини в усіх сферах її життєдіяльності. При цьому вчені наголошують, що «навіть досить зріле громадянське суспільство не володіє всебічними механізмами забезпечення прав і свобод. Структури і принципи громадянського суспільства не в змозі впоратися з наростаючою

диференціацією й ускладненням соціально-економічного життя. Оскільки сама ринкова економіка здатна координувати лише економічну активність, але не в змозі вирішувати завдання соціальної інтеграції, то вирішення завдань примирення суспільства відбувається за допомогою втручання інститутів держави. Законодавче закріплення таких принципів правового регулювання ринкових відносин, як правова рівність всіх суб'єктів ринкових відносин, облік в законодавстві підприємницької, комерційної діяльності, антимонопольне регулювання, ефективний соціальний захист населення і правове забезпечення економічної безпеки суб'єктів ринкових відносин – все це виражає реальну тенденцію єдності і взаємопроникнення правової держави і громадянського суспільства. Більше того, сучасне громадянське суспільство характеризується оформленням не тільки в правову, а і в соціальну державу» [5, с. 25-26].

Отже, підтримуємо позицію багатьох науковців і практиків-державотворців стосовно надзвичайної вагомості утвердження основ правової держави та громадянського суспільства в Україні. Адже, саме налагодження їх тісної взаємодії, заради проведення системних перетворень в державі, спрямованих, передусім, на неухильне дотримання основоположних прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, стане запорукою розвитку України.

Література:

1. Актуальні проблеми забезпечення сталого розвитку держави і права: колективна монографія / За ред. Р. Ф. Гринюка, А. Є. Краковської, О. Г. Турченко. Вінниця: ДонНУ імені Стуса, 2019. 362 с.
2. Соломін О. А. Концепція правової держави: сучасний контекст. *Наукові записки НаУКМА*. Серія: Політичні науки. 2012. Том 134. С. 3–7.
3. Чепульченко Т. О. Правова держава як гарант дотримання основних демократичних принципів та прав людини у суспільстві. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Політологія. Соціологія. Право. 2012. № 2. С. 110–114.
4. Михайловська О. Держава і розвиток інститутів громадянського суспільства. *Політичний менеджмент*, 2005. № 3. С. 108–114.
5. Маліков В. В., Дегтяр О. А. Світовий досвід становлення і розвитку громадянського суспільства і соціальної держави. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. Серія: Державне управління. 2014. Вип. 1. С. 25–34.